

Op 3 november 2009 voert Tomoko Mukaiyama in het Muziekgebouw aan 't IJ Sonic Tapestry III uit, een muzikale en visuele reis door het pianorepertoire vol onverwachte wendingen. Een concert ook dat niet op zichzelf staat tussen de concerten en projecten van de Japanse pianiste en beeldend kunstenaar. Ter inleiding een gesprek over haar drijfveren.

Door: Paul Janssen

Begin met de Japanse pianiste en beeldend kunstenaar Tomoko Mukaiyama nooit over een normaal concert. Ze reageert als door een wesp gestoken en kaatst direct terug. 'Wat is normaal? Waarom klappen we? Waarom wachten we vaak met een reactie tot de pianist buigt? Waarom spelen we een werk tot het klaar is en daarna het volgende?' Een spervuur van vragen. Een spervuur dat in de kern het wezen van haar kunstenaarschap, van haar doen en laten bevat. 'Ik wil de gekende concertrituelen een twist geven', zegt ze. 'Verwachtingspatronen doorbreken is de missie van elke kunstenaar.'

Van elke kunstenaar? 'Van elke. Als een pianist 'gewoon' Beethoven speelt gaat hij al terug naar alles wat voor hem gedaan is. Dat moet hij herdefiniëren met zijn eigen stem. Dat moet iedereen doen. Dat doe ik ook. Ik ga alleen nog een niveau verder. Ik vraag mij af hoe een pianist, een musicus met zijn publiek communiceert. Wat is een concert? Dat is wat ik wil heroverwegen.'

Unieke verschijning

Het is de samensmelting van de pianist, de musicus en de beeldend kunstenaar in haar die Tomoko Mukaiyama tot een unieke verschijning op de concertpodia heeft gemaakt. Al in 1991 tijdens het Gaudeamus Vertolkersconcours viel ze op door haar statig sierlijke verschijning en door haar onconventionele manier van spelen en presenteren. Het bracht haar niet alleen de eerste prijs, maar ook een bruisende stad als uitvalsbasis. Nog altijd woont en werkt ze in Amsterdam waar ze zich tot diens dood in 2005 de vrouw van fotograaf Philip Mechanicus mocht noemen.

De aandacht voor de beeldende kunst zat er altijd al in. 'Toen ik zeventien jaar was, wilde ik eigenlijk beeldend kunstenaar worden', bekent ze. 'Ik studeerde piano en ik realiseerde mij dat ik moest kiezen. Een groot dilemma.'

Ze wilde ook de muziek niet loslaten en hakte uiteindelijk een knoop door. 'Ik wist dat als ik met de pianostudie zou stoppen, ik met het instrument nooit meer op hoog niveau terug zou keren. De beeldende kunst zou vanzelf weer terugkomen.' En die kwam terug. Met haar vragen over de concertrituelen, haar interesse voor intermenselijke contacten werden haar recitals steeds meer uitingen van meer dan louter vertolking. 'Hoe ervaren mensen onderlinge contacten? Dat is een vraag die ik mij steeds stel. Die vraag kan van toepassing zijn op normale sociale contacten, contacten tijdens rituelen, contacten tussen musicus en publiek en noem maar op.'

Verwachtingspatronen

Haar vragen over de concertpraktijk leidden in 2003 tot For You, een recital van een kwartier voor slechts één persoon. 'Het gaat alleen maar om de musicus en die ene luisteraar. Alle tradities, alle gebaren die in een concertzaal gangbaar zijn vallen opeens weg. Je bepaalt samen de regels.'

Ook haar andere concertprogramma's doorbreken op alle mogelijke manieren de verwachtingspatronen van het publiek. Zo klonken in Amsterdam x Tokyo uit 2000 de werken van Nederlandse en Japanse componisten tussen een installatie vol goudvissen, draaide het in Show me your second face uit 2007 om de vraag of het mogelijk is om naar muziek te kijken en was de hoofdrol weggelegd voor een kledingstuk en bestaat het meest recente project Wasted uit een enorme installatie van witte zijden jurken en betreft Mukaiyama niet alleen de muziek, maar ook vrouwen van de hele wereld bij een studie naar het fenomeen menstruatie (zie www.wasted.nl).

Sonic Tapestry

Ook Sonic Tapestry, het concept waar Mukaiyama in 2005 mee begon en dat in wezen voortvloeide uit het muziekprogramma bij Show me your second face is geen 'normaal concert'. 'Het is letterlijk bedoeld als een klinkend tapijt', zegt Mukaiyama. 'Ik stelde mij voor om van vele elementen één groot werk te maken, een sonische reis van de piano door de eeuwen heen.'

Een reis compleet met visuele middelen en muziek die het hele gamma omvat van Sweelinck via Schumann en hedendaags werk tot vrije improvisaties en elektronische soundtracks van de pianiste. 'Het maakt niet uit wat ik wel en niet speel', antwoordt ze op de vraag wat er op het programma staat. 'Ik put uit een enorm repertoire van vier eeuwen muziek en ga daar op dj-achtige wijze mee om. De stukken zijn materiaal voor mij. Begrijp mij niet verkeerd: ik heb groot respect voor het werk van de componisten, maar door werken in stukken te knippen en te mixen met ander werk ontstaat er een nieuwe kunst- en tijdsbeleving. Men verwacht afgeronde werken, dat is de tijdseenheid waar de luisteraar op ingesteld is, maar die klinken niet. Daardoor creëer ik een andere tijdsstructuur. Door ook een spel met de ruimte erbij te betrekken – de ervaring van het luisteren en de ervaring van ruimte beïnvloeden elkaar – krijgt het begrip concert een andere lading en ontstaat er een nieuw concept, een nieuwe 'normale' concertervaring.'

Dinsdag 3 november 2009

Muziekgebouw aan 't IJ - Amsterdam

20.15 uur / Grote Zaal

19.15 uur / Foyerdeck 1 / Inleiding door Hans Haffmans

Tomoko Mukaiyama

Sonic Tapestry III

www.muziekgebouw.nl / T 020 788 2000